

TIJORAT LOGISTIKASIDA EKSPORTNI TASHKIL ETISH

Ilmiy rahbar I.F.D., professor A.Madaliyev

Toshkent Davlat Agrar Universiteti Agroiqtisodiyot va turizm kafedrası

Logistika agrologistika mutaxassisligi

2-kurs magistratura talabasi

Meylikova Sarvinoz Bahodir qizi

Toshkent Davlat Agrar Universiteti Agroiqtisodiyot va turizm kafedrası Logistika

agrologistika mutaxassisligi

2-kurs magistratura talabasi

Qasimova Iroda G'ayrat qizi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada logistikaning asosiy tarmqlaridan biri tijorat logistikasi haqida unda eksportni tashkil etish haqida so'z boradi.*

Kalit so'lar: *O'zbekiston, mahsulot, transport, logistika, islohot, suveritet, strategiya, transport logistikasi, omborxonalar logistikasi, zaxira logistikasi.*

O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'rtinchi qonunda mamlakatimizda mustaqillik yillarida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar milliy davlatchilik va suverenitetni mustahkamlash, havfsizlik va huquq-tartibotni, davlatimiz chegaralari dahlsizligini, jamiyatda qonun ustuvorligini, inson huquq va erkinliklarini, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglik muhitini ta'minlash uchun muhim poydevor bo'lganligi, xalqimizning munosib hayot kechirishi, fuqarolarimizning bunyodkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun zarur shart-sharoitlar yaratishi aytib o'tilgan¹. Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirishga yo'naltirilgan makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolish, milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, qishloq ho'jaligini modernizatsiya qilish va jadal rivojlantirish, iqtisodiyotda davlat ishtirokini kamaytirish bo'yicha institutsional va tarkibiy islohotlarni davom ettirish, hususiy mulk huquqini himoya qilish va uning ustuvor mavqeini yanada kuchaytirish, kichik biznes va hususiy tadbirkorlik rivojini rag'batlantirish, hududlar, tuman va shaharlarni kompleks va mutanosib holda ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiy ettirish, investitsiyaviy muhitni yaxshilash orqali mamlakatimiz iqtisodiyoti tarmoqlari va hududlariga horijiy sarmoyalarni faol jalb etishga alohida e'tibor qaratilgan. Shundan kelib chiqib Respublikamizni, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda iqtisodiyotni barcha tarmoqlari kabi transport kommunikatsiya tarmoqini va uning infratuzilmalarini barpo etish, borlarini qayta ta'mirlash va rivojlantirish hozirgi kuni dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Logistikaning to'liq tizimi bir nechta darajalardan iborat. Birinchi darajasida logistika turlari to'rtinchi qonunda ma'lumot berilgan ya'ni, harbiy logistika, matematik logistika. Logistikaning bu turlari oliy ta'lim tizimida o'rganiladi. Iqtisodchilarni xo'jalik amaliyotida

qo'llanilayotgan logistikani har xil turlari qiziqtiradi. Bu odatda oddiy logistika deb ataladi. Biz iqtisodchilar buni iqtisodiy logistika deb ataymiz. Bu xo'jalik faoliyatida iqtisodiy oqimlarini o'rganadi. Iqtisodiy logistika asosan to'rtta bo'g'inda shakillanadi. Bular moliyaviy, tijorat, axbarot, servis logistikalari.

Tijorat logistikasi iqtisodiy logistikaning ichki bir tizimi sifatida o'zining aloxida tizimini shakillantiradi, bu ta'minot logistikasi, ishlab chiqarish logistikasi, sotish logistikalari hisoblanadi logistik bo'g'inlar va transport logistikasi, omborxonalar logistikasi, zaxira logistikalarini o'z ichiga oladi.

Tijorat logistikasi tashkil etish, bir tijorat operatsiyasini bajarish uchun loyihalarni va jarayonlarni tashkil etishni ifodalaydi. Bu, tovarlarni olib kelib, saqlab qolish va ularga yetkazib berishni o'z ichiga oladi. Tijorat logistikasi tashkil etishning asosiy maqsadi, mahsulotlarni yetkazib berish jarayonlarini samarali va barqaror qilishdir. Bu, buyurtmalar qabul qilishdan boshlab, saqlashga va o'zbekiston bo'ylab yetkazib beruvchi yo'l bilan yetkazib beruvchiga qadar har bir jarayonni o'z ichiga oladi. Tijorat logistikasi tashkil etishning keyingi muhim qismi - mahsulotlarni to'lash va saqlash. Buning uchun tovarlar uchun xom ashyo, paketlash joylarini ta'minlash, o'simliklar uchun mos havo sharoitini ta'minlash va sovuq chainiklar bilan ishlovchi havonasozlik sistemalarini ta'minlash kerak. Jarayon davomida tovarlarning transport vositalari bilan ko'chirilishi ham muhim ahamiyatga ega. Bu yerdagi eng muhim masala - transportvositalarining samarali ishlab chiqarilishi va ularga mos joy topilishi. Bu jarayonni tashkil etish uchun, transport kompaniyalari bilan shartnoma tuzish, transport vositalarini xarid qilish va ularga mos joy berish loyihalari tuzish kerak. Tijorat logistikasi tashkil etishning boshqa bir muhim qismi - tovarlarni xarajatlarni to'lash. Bu, import mahsulotlarni olib kelib, taxminan rejalashtirilgan chegara va shartnomalar bo'yicha to'lovlarini amalga oshiruvchi jarayonni o'z ichiga oladi. Barcha bu jarayonlarni samarali va barqaror bajarish uchun avtomatlashtirilgan logistik vositalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Bunday vositalar, buyurtmalar qabul qilishdan saqlab qoluvchi xom ashyo sistemalariga qadar barcha logistik jarayonlarini avtomatlashtiradi. Tijorat logistikasi tashkil etishning asosiy maqsadi - tovarlarni samarali yetkazib beruvchilar bilan mijozlarga yetkazib berishni ta'minlashdir. Bu jarayonni samarali va barqaror amalga oshirish uchun loyihalar va jarayonlar tashkil etiladi.

Tijorat logistikasi, eksportni tashkil etishda katta ahamiyatga ega bo'lib, bu jarayonning samaradorligi va sezilarli muammolarini hal qilishda avvaloqda o'rnini egallaydi. Eksportni tashkil etish uchun quyidagi asosiy bosqichlarga e'tibor berilishi kerak:

1. Mijoz talablarini tahlil qilish: Eksport mahsulotlari uchun qaysi mamlakat yoki hududlardagi mijozlar talab qilmoqda? Bu talablarni tahlil qilib, eksportga yo'naltiriladigan mahsulotlar va xizmatlar bo'yicha strategiya belgilanishi tavsiya etiladi.

2. Xaridorlarni topish: Xaridorlar bilan aloqalar o'rnatishning har bir usuli mavjud, shuningdek, xususiy marketing va reklama kampaniyalaridan foydalanish ham muhimdir. Tijorat logistikasi kompaniyalari xaridorlarni topib oladigan yordamchi platformalardan foydalanishi mumkin.

3. Mahsulotni ishlab chiqarish va savdo tartibini tashkil etish: Mahsulotni ishlab chiqaruvchi va savdo tartibini boshqaruvchi kompaniyalar bilan hamkorlik qilish zarur bo'ladi. Savdo tartibi yaxshi tashkil etilmagan holatda, eksport jarayoni xaridorlarga mahsulotni etkazib berish, to'lovlar va boshqa muammolar bilan bog'liq muammo yuzaga keltirishi mumkin.

4. Transport vositalarini rivojlantirish: Eksport jarayonida transport vositalari ahamiyatga ega bo'lib, uning samaradorligi va sifati ham muhimdir. Bu uchun, logistik kompaniyalar transportni tashishni tashkil etishda eng yaxshi yo'llarni tanlashgan holda, to'liq xizmat ko'rsatishlari kerak.

5. Xaridorga yetkazib berish va omonatlarni tashish: Mahsulotni eksport qilishdan avval, xaridorga yetkazib berish va omonatlarni tashishning to'liq tartibi tayinlanishi kerak. Bu jarayonning to'g'ri amalga oshirilishi uchun logistik kompaniyalar yetkazib beruvchi va omonat jarayonlarini samarali boshqarishi zarur bo'ladi.

6. Xususiy huquqbuzarliklar bilan bog'liq masalalarni hal qilish: Eksport mahsulotlari dunyoning har bir mamlakatiga yoki hududiga yetkazilishi uchun huquqbuzarliklar va ruxsatnomalar talab qiladi. Bu huquqbuzarliklarni hal qiladigan xususiy huquq bo'yicha mutaxassislar bilan ishlash muhimdir.

Tijorat logistikasi kompaniyalari eksport jarayonini samarali boshqarish uchun yuqorida keltirilgan bosqichlarni to'g'ri amalga oshirishlari kerak. Bu jarayonni samarali tashkil etish, eksportning katta darajada muvaffaqiyatli bo'lishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. 2018 — 2022 yillarda yuklar tashishning tashqi savdo yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish va transport infratuzilmasini takomillashtirish choratadbirlari to'g'risida. № PQ-3422 05.12.2017 y.

2. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini «Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili»da amalga oshirishga oid davlat dasturi loyihasini ishlab chiqishga doir tashkiliy choratadbirlar to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoyishi 28.12.2017 yildagi F-5155-son.

3. Аникин В.А., Тяпухин А.Р. Коммерческая логистика: Учебник. М.: ТК Velbi, изд-во проспект, 2005.-432 с.

4. Миротин Л.Б., Ташбаев И.Е. Логистика для предпринимателя: основные понятия, положения и процедура: Учебное пособие. М.: INFRA-M, 2003.

5. Долгов А.П., Козлов В.К, Уваров С. А. Логистические менеджмент фирмы: концепции, методы и модели: Учебное пособие. СПб.: изд. дом «Biznes-prensa», 2005. 384 с.